

АГРАРЕН УНИВЕРСИТЕТ	
гр. ПЛОВДИВ	
Вх. № <u>7069</u>	Дело № <u>04</u>
Получено на <u>18.01.2024</u>	

СТ А Н О В И Щ Е

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен „доктор“ по: област на висше образование 3.0. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.8. „Икономика“, научна специалност „Организация и управление (селско стопанство и подотрасли)“

Автор на дисертационния труд: Джемел Фехми Буши
докторант към катедра „Мениджмънт и маркетинг“ при Аграрен университет, гр. Пловдив

Тема на дисертационния труд: РАЗВИТИЕ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА
УСТОЙЧИВОСТ НА ЛОЗАРСКИТЕ СТОПАНСТВА В КОСОВО

Становище: доц. д-р Георги Бисеров Николов - Университет за национално и световно стопанство, гр. София, 3.0 „Социални, стопански и правни науки“, 3.7 „Администрация и управление“, определен за член на научното жури със заповед № РД-16-1076/25.11.2020 г. от Ректора на Аграрен университет, гр. Пловдив

1. Актуалност на проблема

Анализираният в дисертационното изследване научен проблем има актуално значение както по отношение на изследвания обект-лозарските стопанства в Р.Косово, така и важноста на сектора за икономическото развитие на региона. Авторът убедително показва своите мотиви за избор на дисертационна тема, като се позовава на установени дефицити в развитието на пазара и се стреми да оцени икономическата устойчивост на лозарските стопанства в Косово.

2. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване

Целта на дисертационния труд е да се направи оценка на икономическата устойчивост на лозарските стопанства в Косово и на тази основа да се разработят насоки за нейното повишаване.

За постигането на целта автора си поставя следните изследователски задачи:

- Изясняване на същността и съдържанието на лозарското стопанство като система, устойчива на влияние на обкръжаващата среда;
- Изясняване на същността на икономическата устойчивост като елемент на ефективното управление на лозарското стопанство;
- Разработване на методологични подходи и методика за изследване на икономическата устойчивост на лозарското стопанство;
- Установяване на състоянието и тенденциите в развитието на основните фактори за развитие на икономическата устойчивост на лозарското стопанство;
- Оценка на икономическата устойчивост на организационните форми на стопанисване на лозята в Косово;
- Разработване на насоки за повишаване на икономическата устойчивост на лозарските стопанства в Косово.

Смятам за подходящ подбора и използването на научните методи за изследване, сред които се открояват извършване на системен, сравнителен и графичен анализ; прилагане на статистически методи; използване на специализирани програмни пакети SPSS, MS Excel и др.

3. Опагледеност и представяне на получените резултати

Дисертационният труд е структуриран в увод, три глави и заключение с общ обем от 122 (сто двадесет и две) стр., използвана литература и приложения. Изследването е опагледено с 14 фигури и 16 таблици и 3 приложение. Цитирани са 142 литературни източника. Използваните фигури и таблици представят в детайли събраната информация от извършеното научно изследване. Систематизирана и обработена е значителна по обем статистическа информация за състоянието на лозарският сектор в Косово. Трудът показва, че докторант Джейджет Буши е натрупаха значителни теоретични и практически знания, интерпретира свободно специализираната терминология, владее във висока степен използвания методически инструментариум и съумява да провежда самостоятелни научни изследвания.

4. Обсъждане на резултатите и използвана литература

В представената ми за становище дисертация е извършен обширен литературен обзор на проблема, свързан с управлението на земеделските стопанства. Библиографската справка е богата и включва над 107 (сто и седем) монографии, учебници, научни публикации, нормативни документи, електронни ресурси, аналитични доклади и др.

Дефинирани са отличителните характеристики и специфики на лозарските стопанства на територията на Р. Косово. Авторът задълбочено е изследвал факторите, формиращи цената на лозарските продукти. Обоснована е убедително ролята на икономическият анализ, който е насочен към установяването на: ресурсната осигуреност на лозарското стопанство (земя, техника, животни, работна сила и др.); продуктивността на факторите на производство, изразена чрез натуралните и стойностните показатели на единица площ, зает в производството; крайните икономически резултати, измерени чрез съвкупния продукт, приходите от производствената дейност, брутната продукция, дохода от селскостопанската дейност. Също така и технико-икономическият анализ, който се използва за определяне на сравнителната ефективност на отделни производствени парцели и сортове лозя. Основен показател в технико-икономическият анализ е разликата между приходи и променливи разходи (брутен доход). Дадено производство е ефективно и устойчиво, когато брутният доход е по-голям от постоянните разходи на единица площ или едно животно. На трето място финансовият анализ, който автора използва за доказване на четири групи показатели: ликвидност, ефективност на активите, финансова независимост и рентабилност. Всяка група съдържа по няколко коефициента. В анализа използваме коефициент за рентабилност на производството, измерена с ефективност на приходите, ефективност на разходите, ефективност на капитала, измерваща възвръщаемост на вложения в производството капитал.

В аналитичната част на дисертацията обстойно е разгледана трудовата заетост по видове лозарски стопанства в Р. Косово, като стопанствата са диференцирани според вида на заетост на работниците т.е. работещи само в лозарското стопанство, работещи основно в лозарското стопанство и работещи второстепенно в лозарското стопанство. От анализа на степента на концентрация и интензификация на производството на грозде се констатира следното: Винпроекти и винарските изби имат най-високо равнище на концентрация и интензификация на производството на винено грозде. При

тези стопанства показателите имат най-високи стойности от изследваните групи лозарски стопанства. Земеделските производствени кооперации, въпреки че се нареждат на второ място по показателя степен на концентрация на производството, имат по-ниска интензификация на производството при винени лозя от колкото установената в групата стопанства на едноличните търговци.

Докторантът е успял да идентифицира проблемите и да предложи „Теоретичен модел за повишаване на икономическата устойчивост“. Висока оценка заслужава авторското емпирично изследване доказва, че организационната форма на лозарските стопанства влияе върху равнището им на икономическа устойчивост. В 81 % от поставените за проверка статистически хипотези, се установява статистически значима зависимост между вида организационна форма и показателите характеризирани икономическата устойчивост. На основата на проблемно ориентирания анализ и резултатите от анкетното проучване, се аргументира доказването на поставените в началото на труда авторска теза и работните хипотези.

В заключение дисертанта обобщава, че повишаването на икономическата устойчивост на лозарските стопанства в Косово е в уедряване на обработваемите площи лозя и интеграция с преработвателната промишленост.

5. Приноси на дисертационния труд

В представения ми за становище дисертационен труд могат да се изведат следните приносни моменти с научен и научно-приложен характер:

- Изяснена е същността на лозарското стопанство и управлението на неговата икономическа устойчивост;
- Разработена е концептуална рамка за оценка на икономическата устойчивост на лозарското стопанство;
- Анализирано и оценено е равнището на икономическата устойчивост на лозарските стопанства както и на факторите, които го определят;
- Предложен е теоретичен модел за повишаване на секторната устойчивост както и модел на коопериране за по-добра икономическа устойчивост на лозарските стопанства.

6. Критични бележки и въпроси

Липсват изводи след края на отделни глави, както и авторски разсъждения по основни дефиниции и формулировки. Бележките ми не накърняват достойнствата на дисертационният труд и се надявам автора да надгради своите научни търсения по избраната актуална тема и да публикува резултатите под формата на монографичен труд за да бъде полезен за обществото и стонани, желаещи да се занимават професионално с тази дейност.

7. Публикувани статии и цитирания

Докторант Джемалет Буни депозира 5 (пет) научни публикации, три самостоятелни и една в съавторство:

1. Marketingu mix si koncept me rendesi I marketingut dhe elaborimi I produktit si faze e rendesishme e marketingut mix
2. Menaxhimi I prokurimeve me vlera te mesme pune ne Republiken e Kosoves sipas Ligjit 04/L-042
3. Marketingu dhe zhvillimi ekonomik ne ndermarrje te vogla dhe te mesme ne Kosove
4. Marketingu I turizmit malor ne Sharr dhe Rodope te Hanit te Elezit
5. Marketing as a Factor for Development of SME in Kosovo - IMPACT FACTOR

За представените публикации автора декларира таблица с общ брой от 35 точки, изискуеми и заложени в индивидуалния му план. Представените материали кореспондират пряко с темата на дисертационното изследване и допринасят в достатъчна степен за по-широкото публично разпространение на идеите, постановките и резултатите от изследванията. Авторефератът отразява коректно съдържанието и основните положения на дисертационния труд, като представя коректно в синтезиран вид резултатите от изследването. В съответствие с изискванията са посочени справката за приносите и списъка на публикациите по темата на дисертацията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

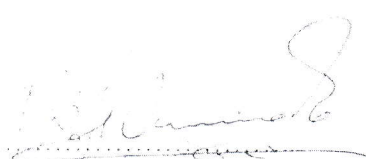
Считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволете ми да предложа на Уважаемото Научно жури да гласува „ЗА“ и да присъди на г-н Джавдет Фехми Буни образователната и научна степен **“доктор”** в професионално направление 3.8. „Икономика“, научната специалност „Организация и управление (селско стопанство и подотрасли)“.

Дата: 15.01.2021

гр. София

Изготвил становището: .....

(доц. д-р Георги Николов)